

УДК 330.341:637(477)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ НАРОЩУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА В УКРАЇНІ

М.Я. Мойса, Н.М. Бурдейна

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: м'ясопродуктовий підкомплекс, аграрна політика, фуражне зерно, селянські і фермерські господарства, ферми-репродуктори, кооператив, виробничо-економічні відносини.

Анотація. В період аграрної кризи обґрунтована необхідність державної допомоги селянським і фермерським господарствам, а не виділяти по 1,3 млрд. дол. на закупку м'яса; обґрунтовано проекти нарощування м'яса і його соціально-економічне значення.

Вступ. Забезпечення країни продовольством у відповідності до норм раціонального харчування належить до числа проблем, які знаходять свій вираз у понятті продовольчої безпеки. Особливе значення має задоволення потреб населення у продуктах тваринного походження, серед яких провідне місце відводиться галузям м'ясного скотарства та свинарства. В зв'язку з недостатньою підтримкою їх розвитку з боку урядових структур, низьким рівнем цін, застарілими технологіями в більшості аграрних підприємств вони є занедбаними або взагалі відсутні.

Аналіз останніх досліджень. М'ясопродуктовий підкомплекс країни не задовольняє в достатній мірі потреби населення в м'ясопродуктах. Щорічно імпорт м'ясопродукції з різних країн складає 350-400 тис. тонн та оцінюється в 1-1,2 млрд. дол. і не завжди кращої якості. В багатьох районах, господарствах в останні роки значно зменшилось виробництво м'яса, в зв'язку з скороченням чисельності поголів'я, незадовільною селекційно-племінною роботою, ціновою політикою та інше. Питання збільшення виробництва вітчизняної м'ясопродукції можливо вирішити на протязі 3-5 років при умові співпраці державних структур, аграрних підприємств, особистих селянських і фермерських господарств та переробних підприємств.

Основні аспекти розвитку м'ясопродуктового підкомплексу знайшли своє відображення в роботах В.Я. Амбросова, П.С. Березівського, А. Гордєєва [1], М.В. Зось-Кіора [2], М.В. Зубця, М.Ю. Каденської, І.Г. Кириленка [3], О.В. Мазуренка [4], М.Й. Маліка, Л.В. Мамчура [5], О.М.Оніщенко, П.Т. Саблука, В.І. Топіхи і інших науковців.

Результати досліджень. Згідно державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року споживання м'яса на душу населення повинно становити 80 кг на рік. Сучасний рівень споживання м'яса та м'ясопродуктів в розрахунку на жителя України складає 42,0 кг.

Україна в останні роки заготовляє значні обсяги зерна, із яких біля 50 % припадає на зернофураж. В зв'язку з фінансовою та економічною кризою ціни на товарне та фуражне зерно значно знизились.

При низьких цінах аграрний товаровиробник від реалізації товарного зерна і зернофуражу буде мати мінімальний прибуток, розміри якого не сприятимуть веденню розширеного виробництва в зерновому господарстві.

Опитування селян, керівників агроформувань показало, що необхідно в найближчий період фуражне зерно як можна швидше використати з метою не допущення витрат та збільшити виробництво м'ясопродукції.

Слід підкреслити, що в Україні маємо біля 5 млн. товарних селянських та фермерських господарств, які можуть на вищевикладених умовах відгодувати 4,5-5,0 млн. голів свиней загальною живою масою 540 тис. т (4,5 млн. гол. x 1,2ц) або виробництво м'яса (у забійній вазі) 350-370 тис. т.

На виробництво такої кількості м'яса потреби свинарства у фуражному зерні складуть 4,5-5,0 млн. т (4,5-5,0 млн. голів x 1 т зерна).

Крім того, біля 1 млн. товарних селянських і фермерських господарств (20 %) спроможні відгодувати за 2009-2010рр. майже 1 млн. голів молодняка великої рогатої

худоби живою масою однієї голови 3,8-4ц. Загальний приріст живої маси молодняку й вибраканих тварин великої рогатої худоби складе 380-400 тис. т. (у забійній вазі 160 тис. т). Потреба у фуражному зерні складе 1,2 млн. т (1млн. гол. x 1,2т). Таким чином, загальна потреба в зернофуражі під програму складе біля 6 млн. т.

Витрати коштів на закупку зернофуражу селянськими та фермерськими господарствами складуть 1860 млн. грн. тобто 50 % від суми 4,340 млн. грн. (5млн. т. + 1,2 млн. т) x 700 грн/1т.

З метою нарощування виробництва м'яса в особистих селянських та фермерських господарствах та враховуючи обмежене бюджетне фінансування в 2010-2011 роках, доцільно в даний період виділити 2-3 області, а в них по 5-7 адміністративних районів, а в кожному із районів по 5-7 аграрних підприємств, в яких будуть організовані свиноферми-репродуктори з поголів'ям 150-200 основних свиноматок для продажу поросят селянським господарствам.

Ферми-репродуктори більш ефективно створювати в підприємствах, на території яких є крупні поселення. Дані підприємства організують роботу репродукторних ферм, реалізують населенню 2-х місячний молодняк свиней за ціною, яка перекриває витрати і забезпечує 25-40 % рентабельності.

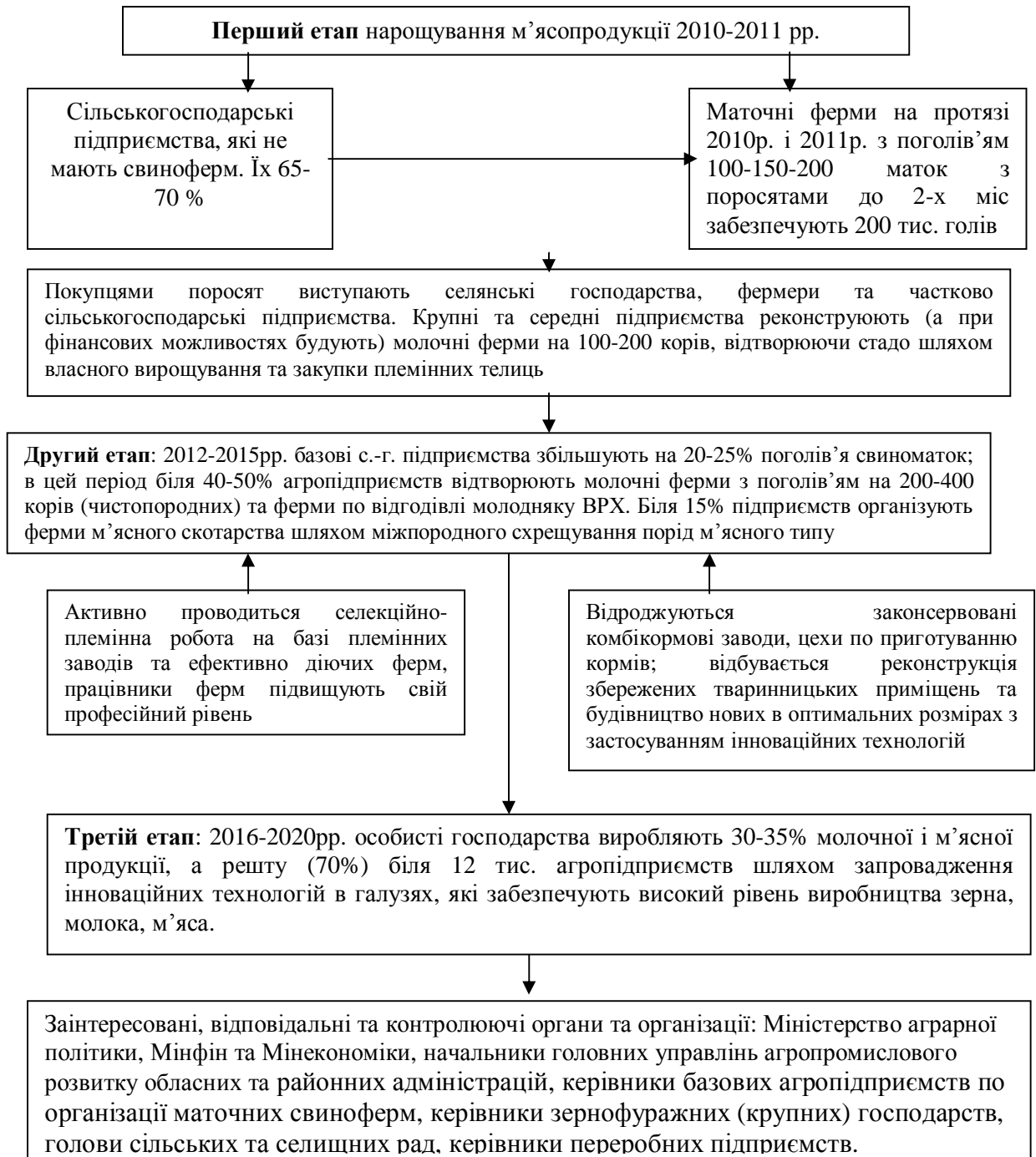
Закупивши по пільговій ціні зернофураж та молодняк свиней, селянин укладає угоду як з державою, так і з переробним підприємством на предмет продажу відгодованих тварин за встановленою раніше ціною.

З метою зацікавленості сторін (виробника зернофуражу та його споживача), підвищення рівня виробництва м'ясопродукції, споживання м'яса та м'ясопродуктів вітчизняного виробництва, зниження на 15-20 % роздрібних цін на дану продукцію доцільно, щоб селянські та фермерські господарства, як товаровиробники м'яса, сплачували 50% оптової ціни (рис. 1), а 50 % ціни перекривалось з бюджету через Аграрний фонд.

З метою забезпечення координації, ритмічності та економічного інтересу всіх суб'єктів задіяних в програмі нарощування м'яса в країні та в окремо взятих регіонах рахуємо доцільним створити зацікавленими юридичними та фізичними особами обслуговуючий збутово-постачальницький кооператив (рис. 2).

Рішення про створення обслуговуючого кооперативу приймають його засновники (юридичні особи та громадяни України, зареєстровані в Україні) на установчих зборах.

Для реєстрації необхідно мати: статут кооперативу, установчу угоду про його створення, протокол установчих зборів, заяву про державну реєстрацію і документ реєстраційного збору. Кооператив слід організувати в одному з п'яти-семи аграрно-адміністративних районів, розміщених компактно в одній мікрзоні. Продукцію своїх членів кооператив не купує, а реалізує від їх імені. Продукція товаровиробника – члена кооперативу, що передається йому, залишається власністю члена до її реалізації. На продукцію, що передається кооперативу, ПДВ не нараховується оскільки передача продукції не веде до зміни власника. Замовлені засоби виробництва кооператив не продає його членам, а закуповує для них від їх імені за поданими заявками.

Рис. 1 Схеми поетапного нарощування виробництва тваринницької продукції в Україні

Рис. 2 Модель виробничо-економічних відносин суб'єктів АПК на виробництві зернофуражу, вирощуванні поросят, відгодівлі молодняку ВРХ і свиней, їх реалізація переробним підприємствам

Послуги в кооперативі надаються за собівартістю, фактичний рівень якої може бути визначений в кінці фінансового року.

Висновки. Отже соціально-економічне значення даного проекту полягає в тому, що на аграрний ринок надійде додатково якісна продукція вітчизняного виробництва, всі учасники проекту будуть мати підвищену ефективність аграрного бізнесу:

а) аграрні підприємства, що вирощують поросят до 2-х місяців на маточних фермах при ціні реалізації поросят (однієї голови) в 450 грн. і собівартості в 320 грн. будуть мати прибуток від реалізації однієї голови 130 грн. (450 грн. – 320 грн.), а рівень рентабельності 40,6 % (130/320x100);

б) м'ясопереробні підприємства матимуть високоякісну екологічно чисту сировину, що сприятиме виробленню продукції підвищеного попиту. В зв'язку з відносно прийнятною ціною на готову продукцію переробні підприємства будуть мати рівень рентабельності близький до оптимального. Крім того, підприємства підвищують рівень завантаженості своїх потужностей.

в) селянські господарства мають можливість серйозно оволодіти малим агробізнесом; концентровані корми закупаються за 50 відсотків ціни; відгодовані тварини реалізують через прозорий канал збуту; крім гарантованої ціни селянам передбачені

дотації; розрахунки показують, що на вирощування однієї голови молодняка ВРХ в особистому селянському господарстві витрати складуть біля 2875 грн. в т.ч. вартість кормів складе 2275 грн. Грошова виручка від реалізації 1 голови (жива маса 400 кг) складе 5200 грн. (4ц x 1300 грн.), а рівень рентабельності 80 %. На вирощування однієї свині (жива маса 125 кг) витрати селянського господарства складуть 1250 грн. і при реалізаційній ціні 1 ц. в 1600 грн. грошова виручка складе 1920 грн. і при собівартості 1 ц в 1100 грн. прибуток від реалізації однієї свині дорівнюватиме 720 грн., при рентабельності 58,4 %; важливий правовий аспект участі селянина в своєму господарстві: якщо робота в ОСГ є основною і місячний дохід дорівнює мінімальній заробітній платі, то такі члени ОСГ підлягають державному соціальному страхуванню та пенсійному забезпеченню, а період роботи в ОСГ зараховується в трудовий стаж (Закон України “Про особисте селянське господарство” підписаний Президентом України 15.05.2003р.).

г) аграрні підприємства, як товаровиробники зернофуражу, будуть мати гарантований канал збуту продукції, який забезпечить рівень рентабельності біля 50-60 %.

Література

1. Гордеев А. Будущее за крупными агропредприятиями / А. Гордеев // Экономика сельского хозяйства России. – 2001. - № 4. – С. 3-4.
2. Зось-Кіор М.В. Прогнозування розвитку взаємовідносин виробників м'ясної сировини в регіоні / Ринкова трансформація економіки АПК: колективна монографія у чотирьох частинах // За ред. П.Т.Саблука, В.Я.Амбросова, Г.Є.Мазнева. Ч.2 Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. – К.: ІАЕ, 2002. – С. 218-222.
3. Кириленко І.Г. Розвиток аграрної політики у нарощуванні та споживанні м'яса і м'ясної продукції в Україні / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2004. - № 10. – С. 29-36.
4. Мазуренко О.В. Стан виробництва та споживання м'яса в Україні / О.В. Мазуренко // Економіка АПК. – 2005. - № 2. – С. 38-41.
5. Мамчур Л.В. Оцінка сучасного стану виробництва м'яса в Україні/ Л.В. Мамчур // Економіка АПК. – 2008. – № 12.- С. 55-58.

Мойса М.Я., Бурдейная Н.Н. Организационно-экономические факторы увеличения производства мяса в Украине

Аннотация. Рассмотрена необходимость государственной помощи сельским и фермерским хозяйствам в период аграрного кризиса, а не использовать ежегодно по 1,3 млрд. дол. на закупку мяса; обоснован проект по увеличению мяса и его социально-экономическое значение.

Ключевые слова: мясопродуктовый подкомплекс, аграрная политика, зернофураж, крестьянские и фермерские хозяйства, фермы-репродукторы, кооператив, производственно-экономические отношения.

Moysa M.Y., Burdeinaya N.N. Organization-economic factors of increase in meat output in Ukraine

Summary. The necessity of government support to rural and farm enterprises in the period of agrarian crisis but not the use of 1.3 bln dollars for purchase of meat annually has been considered; the project on meat increase and its social-economic importance has been grounded.

Key words: meat-provision subcomplex; agrarian policy, fodder grain, rural and farm enterprises; farm-reproductor; cooperative; production-economic relations.